

Handlingsplan för **språk-, läs- och skrivutveckling**

i Leksands kommun

Förskola, grundskola, gymnasieskola, anpassad grundskola och anpassad
gymnasieskola

Alla elever ska ges möjlighet att nå sin fulla potential

LEKSANDS
KOMMUN

En del av vision 2030

Skola & omsorg

Fastställande av planen: Leksands kommuns handlingsplan för språk-, läs- och skrivutveckling är framtagen av pedagoger från förskola, grundskola och gymnasiet. Planen är reviderad 2008, 2012, 2016, 2019, 2021 och 2023. Planen är fastställd och antagen av rektorer och avdelningschefer Leksand 23-09-08.

Planen används i tillämpliga delar för anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola utifrån de enskilda elevernas förutsättningar och behov.

Mål

Målet med Leksands *Handlingsplan för språk- läs- och skrivutveckling* är att:

Alla barn och elever i Leksands kommun ska utvecklas till skickliga läsare och skribenter.

När eleverna slutar i gymnasieskolan ska de:

- vara självständiga läsare
- ha förmågan att hitta, läsa, förstå och bearbeta olika typer av skönlitterära ämnes- och yrkesspecifika texter, till exempel myndighetstexter, tidningsartiklar, lärobokstexter och akademisk text
- kunna behärska ett korrekt skriftspråk
- kunna skriva olika typer av ämnes- och yrkesspecifika texter, till exempel argumenterande texter, informerande och utredande texter
- kunna delta i samtal och genomföra muntlig framställning inför en grupp

När eleverna slutar i grundskolan ska de:

- vara självständiga läsare
- ha förmågan att hitta, läsa, förstå och bearbeta olika typer av skönlitterära, ämnesspecifika texter ex. tidningsartiklar, lärobokstexter
- kunna behärska ett korrekt skriftspråk
- kunna skriva olika typer av ämnestexter, till exempel argumenterande texter, informerande och utredande texter
- kunna delta i samtal och genomföra muntlig framställning inför en grupp

När eleverna slutar anpassade grundskolan ska de med hänsyn tagna till varje elevs förutsättningar:

- kunna kommunicera i tal
- kunna läsa

- kunna bearbeta text
- kunna skriva
- kunna skriva genrebundet
- kunna dela med sig till andra via språk och skrift

När eleverna slutar anpassade gymnasieskolan med hänsyn tagna till varje elevs förutsättningar:

- kunna kommunicera i tal
- kunna läsa
- kunna bearbeta text
- kunna skriva
- kunna skriva genrebundet
- kunna dela med sig till andra via språk och skrift

Språk-, läs- och skrivundervisningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det är alla pedagogers ansvar att arbeta språkutvecklande i alla skolformer. Det språkutvecklande arbetet sträcker sig från förskolan till och med gymnasiet.

Flerspråkighet / svenska som andraspråk

	Kartläggning	Organisation	Språkutvecklande arbete	Framgångsfaktorer oavsett stadie
Förskolan	Utförs av lärare tillsammans med specialpedagog. Barnhälsovården följer en matris för kartläggning som finns tillgänglig vid behov.	Positivt med placering i smågrupper med fokus på språkinläring. Nyanlända bör få undervisning på sin nivå i mindre grupp. Under vistelsetiden står leken i fokus för att språkbada i svenska.	Viktigt med nära kontakt med hem och vårdnadshavare och understryka vikten av att modersmålet talas i hemmet. På så vis utvecklas barnets språkliga förmåga parallellt med svenskan.	<ul style="list-style-type: none"> • Se förstaspråk som en resurs; uppmana eleven att skapa förståelse på svenska genom sitt modersmål. • Undervisningen behöver ha stort fokus på ordinläring. • Viktigt att skapa situationer för elever att träna muntlig kommunikation. • Undervisningen måste utgå ifrån elevens individuella förutsättningar. • Höga, men rimliga, förväntningar med utmanande uppgifter för elevens nuvarande nivå. • Lyft fram skillnader mellan vardagspråk och skolspråk. Förvärvandet av ett skolspråk är avgörande för framgång i skolans alla ämnen. • När det är möjligt är det önskvärt att undervisningen utgår ifrån cirkelmodellen med ett utökat fokus på modelleringsfasen. (För mer info om cirkelmodellen, se Gibbons, 2018-<i>Stärk språket, stärk lärandet</i>) • Se fler tips på litteratur i listan i slutet av dokumentet: Sandell-Ring, Basaran, Kaya, Wedin, Kellgren
Lågstadiet	Kartläggning av nyanlända finns tillgänglig på Skolverket. Detta genomförs inte för alla elever, endast för elever som varit i Sverige i mindre än 4 år. "Nya språket lyfter" (Skolverket, 2023) finns tillgängligt som bedömningsstöd för läraren vid behov.	Önskvärt att placera svenska och svenska som andraspråk parallellt på schema för att effektivisera undervisningen och möjliggöra en nivågruppering. Elev och vårdnadshavare behöver få information om vilka fördelar det finns med att läsa SVA i stället för svenska. Nyanlända ska få undervisning på sin nivå i alla ämnen med stöd av	Viktigt med nära kontakt med hem och vårdnadshavare och understryka vikten av att modersmålet talas i hemmet. På så vis utvecklas barnets språkliga förmåga parallellt med svenskan. (L1 & L2) Viktigt att eleven får information om vikten av att delta i modersmålsundervisning när detta erbjuds.	

		studiehandledare. I nästa skede bör elevens timplan prioriteras för att stärka svenska språket.		
Mellanstadiet	<p>Kartläggning av nyanlända finns tillgänglig på Skolverket. Detta genomförs inte för alla elever, endast för elever som varit i Sverige i mindre än 4 år.</p> <p>"Nya språket lyfter" (Skolverket, 2023) finns tillgängligt som bedömningsstöd för läraren vid behov.</p>	<p>Önskvärt att placera svenska och svenska som andraspråk parallellt på schema för att effektivisera undervisningen och möjliggöra en nivågruppering.</p> <p>Elev och vårdnadshavare behöver få information om vilka fördelar det finns med att läsa SVA i stället för svenska.</p> <p>Nyanlända ska få undervisning på sin nivå i alla ämnen med stöd av studiehandledare. I nästa skede bör elevens timplan prioriteras för att stärka svenska språket.</p>	<p>Viktigt med nära kontakt med hem och vårdnadshavare och understryka vikten av att modersmålet talas i hemmet. På så vis utvecklas barnets språkliga förmåga parallellt med svenskan. (L1 & L2)</p> <p>Viktigt att eleven får information om vikten av att delta i modersmålsundervisning när detta erbjuds.</p>	
Högstadiet	Kartläggning av nyanlända (steg 1 & 2) finns tillgänglig på Skolverket. Detta genomförs inte för alla	Elev och vårdnadshavare behöver få information om vilka fördelar det finns med	Viktigt att eleven får information om vikten av att delta i modersmålsundervisning när detta erbjuds. Bra att eleven även	

	<p>elever, endast för elever som varit i Sverige i mindre än 4 år.</p> <p>Kartläggning av elevens kunskaper för ämneslärare finns tillgänglig på Skolverket (Kartläggningsmaterial nyanlända steg 3)</p>	<p>att läsa SVA i stället för svenska på gymnasiet.</p> <p>Möjliggör gruppindelning genom att schemalägga Svenska och Svenska som andraspråk parallellt i schema.</p> <p>Nyanlända ska få undervisning på sin nivå i alla ämnen med stöd av studiehandledare. I nästa skede bör elevens timplan prioriteras för att stärka svenska språket.</p> <p>Det finns en tydlig rutin för kartläggning steg 1 & 2 för nyanlända elever framtagen i samarbete med integrationsenheten. Kartläggningen utförs av särskilt utbildade pedagoger.</p>	<p>får information om vad ett betyg i ämnet Modersmål innebär.</p>	
Gymnasiet	<p>Kartläggning av nyanlända finns tillgänglig på Skolverket. Detta genomförs inte för alla</p>	<p>Inför gymnasievalet behöver elev och vårdnadshavare få information om vilka fördelar det finns med</p>	<p>Viktigt att eleven får information om vikten av att delta i modersmålsundervisning/modernt språk när detta erbjuds.</p>	

	<p>elever, endast för elever som varit i Sverige i mindre än 4 år.</p> <p>Kartläggning genomförs av SVA-lärare på plats.</p>	<p>att läsa SVA i stället för svenska på gymnasiet.</p> <p>IMS: Nivågruppering på IMS för elever som läser svenska som andraspråk för behörighet till gymnasium och folkhögskola.</p> <p>Nationella program: Elever från olika program har svenska och svenska som andraspråk parallellt på schemat för att möjliggöra undervisning i samlad grupp.</p>		
--	--	---	--	--

Förskolan

Språkutvecklande arbete (arbetslaget)	Biblioteket	Kartläggning utförd av ansvarig förskollärare	Åtgärd/insats	Utvärdering
<ul style="list-style-type: none"> • Språkutvecklande lärmiljöer/material som är synligt, tillgängligt, tilltalande, tillåtande och tydligt. Se miljösäkringsdokumentet. • Utnyttja vardagens alla språkutrymmen. Vara närvarande /härvarande i barnets lek och dagliga rutinsituationer. • Dagliga språksamlingar. (<i>Före Bornholmsmodellen</i>, musiksamling, sagosamling, reflektionssamling). • Daglig dialogisk läsning i både spontana och planerade stunder. • Tillgänglighet till olika typer av böcker och texter i alla miljöer. • Skapa tillfällen för leksskrivande och nyfikenhet för skriftspråk och symboler. • Stimulera en funktionell pennfattning genom att erbjuda olika typer av pennor och hjälpmedel. • Tillgänglighet till bokstäver, namn, ord och symboler. Skapa och forma med hjälp av olika material. • Användning av alternativ och kompletterande kommunikation 	<ul style="list-style-type: none"> • Samverkansplan förskola - bibliotek finns. • Pixi gåvobok vid introduktion av nya barn i förskolan - en insats inom Språkslingan. • Bokombudsmöten två ggr/termin, en representant från varje förskola. • Bistår med relevant litteratur för undervisning och lärmiljö. • Ta emot 4- och 5-åringar på besök. • Boklådor finns att låna för tillgång till större mängd böcker i förskolan, och för hemlån av böcker för barn och vårdnadshavare. • Resurs vid föräldramöten för dialog med vårdnadshavarna kring läsningens betydelse. • Allas Barnbarn, läsfrämjande verksamhet då 	<ul style="list-style-type: none"> • Verksamhetsdokumentation: en gång i månaden • Individuell dokumentation – en gång per termin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Återkoppling från kartläggning f-klass/åk 1. • Tillgång till uppdaterad forskning (artikel/litteratur) för kollegialt lärande. •Handledning av rektor och specialpedagog. 	<ul style="list-style-type: none"> • Avdelningsreflektion alternativt studiedag i nov/dec samt april/maj. • Förskollärrreflektion en gång/månad genom att utgå från någon punkt i kolumn 1 med frågan "hur har vi...?"

<p>(AKK) i verksamheten där bilden/tecknet förstärker, tydliggör och ger ett minnesstöd. Vi använder ord, hela meningar och upprepar många gånger i olika sammanhang samtidigt som vi visar tecknet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Använda digitala verktyg som ett pedagogiskt komplement. (Lärplatta, Bluebot, Polyglutt, webbägg mm). • Biblioteksbesök för 4- och 5-åringar. • Samarbete med hemmet. Information om läsningens betydelse och vårdnadshavares roll för barnets språkutveckling på föräldramöte, utvecklingssamtal och under introduktionsperioden. 	<p>pensionärer har lässtunder i förskolan (språkutveckling och generationsmöte)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ta fram litteratur på olika språk utifrån behov i gruppen, t. ex. andraspråk. 			
---	---	--	--	--

Grundskolan

Förskoleklass

Språkutvecklande arbetssätt (ansvarig pedagog i förskoleklass)	Skolbibliotekarie	Kartläggning utförd av ansvarig pedagog i förskoleklass	Åtgärd/insats i samarbete med speciallärare	Utvärdering
<p>Språka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Språkutvecklande arbete i en rik språklig miljö. • Dagliga språklekar, enligt exempelvis Bornholmsmodellen, för att rikta uppmärksamheten mot språkets formsida och upptäcka rim, meningar, ord, stavelser och fonem. • Dagliga strukturerade samtal. • Aktivt arbete med ord och begrepp för att utöka ordförrådet och förståelsen. <p>Läsa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bokstavskännedom • Kopplingen mellan språkljud och bokstav. • Daglig högläsning med strukturerade boksamtal. • Uppmuntra läsning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lånekort • Att låna. • Bilderboken • Begrepp i biblioteket. • Bokvård • Läsning i grupp och bokvisning. • Samverkan med ansvarig pedagog i förskoleklass. • Ta fram litteratur på olika språk utifrån behov i klassen, t. ex. andraspråk. 	<p>Skolverkets nationella kartläggningsmaterial Hitta språket genomförs under hösten.</p>	<p>Om pedagogen i förskoleklass, genom materialet Hitta språket, observerar indikation på att en elev behöver stöd i sitt lärande, gör hen och specialläraren en särskild bedömning av elevens kunskapsutveckling. Insatser planeras, genomförs och utvärderas för de elever som behöver extra färdighetsträning för sin läs- och skrivutveckling.</p>	<p>Uppföljning sker kontinuerligt under hela året i förskoleklass för att säkerställa att stödinsatserna stödjer eleven i sitt lärande (ansvariga är pedagogen och speciallärare tillsammans).</p> <p>I slutet av förskoleklass ska pedagogen tillsammans med specialläraren följa upp det stöd som eleven fått (maj/juni). Resultatet av uppföljningen ska lämnas till mottagande lärare (juni).</p> <p>Enkät genomförs under VT. Handlingsplanen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet.</p>

Skriva

- Funktionell pennfattning och forma bokstäver.
- Lekskrivning, skrivning med penna och med hjälp av digitala verktyg.

Övrigt

- En strukturerad och genomtänkt lärmiljö i alla delar: social, pedagogisk och rumslig.
- Föräldramöte: Betydelsen av att läsa för barnet.

Åk 1

Språkutvecklande arbetssätt (klasslärare)	Skolbibliotekarie	Kartläggning utförs av ansvarig ämneslärare i svenska	Åtgärd/insats i samarbete med speciallärare	Utvärdering
<p>Språka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleverna ges möjlighet att utveckla sitt språk för att tänka, kommunicera och lära i alla ämnen. • Aktivt arbete med ord och begrepp i alla ämnen för att utveckla elevens ordförråd och förståelse. <p>Läsa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intensivträningsperiod efter sommarlovet med språklekar enligt exempelvis Bornholmsmodellen. • Arbete med språkljuden för att automatisera ljudbokstavskorrelationen och knäcka läskoden. • Högläsning, samtal om böcker i olika genrer, olika texttyper, bilder och lässtrategier. • Inbjudande läsmiljö med god tillgång till böcker, texter och bilder. • Modellerande undervisning om lässtrategier. 	<ul style="list-style-type: none"> • Att låna passande bok. • Hitta i biblioteket. • Läsning i grupp och bokvisning. • Samverkan med klassläraren. • Ta fram litteratur på olika språk utifrån behov i klassen, t. ex. andraspråk. 	<p>Skolverkets bedömningsstöd, A, Läsa och Skriva: Hötterminen VT april-maj</p> <p>DLS Bas 1–2 (april)</p>	<p>Speciallärare aktualiserar resultatet från Skolverkets kartläggningsmaterial Hitta språket tillsammans med mottagande lärare (augusti).</p> <p>Resultat från kartläggningarna analyseras tillsammans i arbetslaget med speciallärare. Anpassningar och åtgärder vidtas på grupp- och/eller individnivå.</p> <p>Elever som har goda resultat i kartläggningsmaterialen ska ges ledning och stimulans för fortsatt utveckling.</p>	<p>Uppföljning sker kontinuerligt under hela lågstadiet för att säkerställa att stödinsatserna stödjer eleven i sitt lärande (ansvariga är lärare och speciallärare tillsammans).</p> <p>Enkät genomförs under VT. Handlingsplanen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • God tillgång till olika slags böcker, texter och bilder för att ge alla elever möjlighet till läsglädje. <p>Skriva</p> <ul style="list-style-type: none"> • Funktionell pennfattning och att forma bokstäver. • Modellerande undervisning i hur man skriver meningar. • Bearbeta texter på olika sätt t. ex. skriva, rita, dramatisera, berätta. <p>Övergripande</p> <ul style="list-style-type: none"> • En strukturerad och genomtänkt lärmiljö i alla delar: social, pedagogisk och rumslig. • Daglig läsning, skrivning och muntligt berättande. • Tillgång till digitala verktyg. • Föräldramöte: Läs- och skrivutveckling. Betydelsen av att läsa för barnet.				
---	--	--	--	--

Åk 2

Språkutvecklande arbetssätt (klasslärare)	Skolbibliotekarie	Kartläggning utförs av ansvarig ämneslärare i svenska	Åtgärd/insats i samarbete med speciallärare	Utvärdering
<p>Språka</p> <p>1. Eleverna ges möjlighet att utveckla sitt språk för att tänka, kommunicera och lära i alla ämnen.</p> <p>2. Aktivt arbete med ord och begrepp i alla ämnen för att utveckla elevens ordförråd och förståelse</p> <p>Läsa</p> <p>3. Intensivläsningsperiod efter sommarlovet för att få i gång alla elevers läsning.</p> <p>4. Inbjudande läsmiljö med god tillgång till böcker, texter och bilder.</p> <p>5. Samtal om texter och undervisning i lässtrategier i alla ämnen för att öka läsförståelsen och få aktiva läsare.</p> <p>6. Högläsning, samtal om böcker i olika genrer, olika texttyper, bilder och lässtrategier.</p> <p>7. Modellerande undervisning om lässtrategier.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Bokanotomi ○ Genrer skönlitteratur. ○ Faktaböcker ○ Trasi ga böcker. ○ Läsning i grupp och bokvisning. ○ Samverkan med klassläraren ○ Ta fram litteratur på olika 	<p>Skolverkets bedömningsstöd, B, Läsa och Skriva: Hötterminen VT april-maj</p> <p>DLS Bas 1–2 (september) DLS Rättstavning (februari)</p> <p>Finns att användas vid behov: LegiLexi digitalt prov eller papperstest augusti-september och januari. LegiLexi föreslår tre perioder/tre tester: 1 augusti-30 november, 1 december-31 mars och 1 april-31 juli. https://legilexi.org/elevtester/papperstester</p>	<p>Resultat från kartläggningarna analyseras tillsammans med speciallärare i arbetslaget. Anpassningar och åtgärder vidtas på grupp- och/eller individnivå.</p> <p>Elever som har goda resultat i kartläggningsmaterialen ska ges ledning och stimulans för fortsatt utveckling.</p>	<p>Uppföljning sker kontinuerligt under hela lågstadiet för att säkerställa att stödinsatserna stödjer eleven i sitt lärande (ansvariga är lärare och speciallärare tillsammans).</p> <p>Enkät genomförs under VT. Handlingsplanen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet.</p>

<p>8. God tillgång till olika slags böcker, texter och bilder för att ge alla elever möjlighet till läsglädje.</p> <p>Skriva</p> <p>9. Funktionell pennfattning och repetition av att forma bokstäver.</p> <p>10. Modellerande undervisning i olika texttyper.</p> <p>11. Bearbeta texter på olika sätt t. ex. skriva, rita, dramatisera, berätta.</p> <p>Övergripande</p> <p>12. En strukturerad och genomtänkt lärmiljö i alla delar: social, pedagogisk och rumslig.</p> <p>13. Daglig läsning, skrivning och muntligt berättande.</p> <p>14. Tillgång till digitala verktyg.</p> <p>15. Föräldramöte: Läs- och skrivutveckling. Betydelsen av att läsa för barnet.</p>	<p>språk utifrån behov i klassen, tex andra språk .</p>			
--	---	--	--	--

Åk 3

Språkutvecklande arbetssätt (klasslärare)	Skolbibliotekarie	Kartläggning utförs av ämneslärare i svenska	Åtgärd/insats i samarbete med speciallärare	Utvärdering
<p>Språka</p> <p>1. Eleverna ges möjlighet att utveckla sitt språk för att tänka, kommunicera och lära i alla ämnen.</p> <p>2. Aktivt arbete med ord och begrepp i alla ämnen för att utveckla elevens ordförråd och förståelse</p> <p>Läsa</p> <p>3. Intensivläsningsperiod efter sommarlovet för att få i gång alla elevers läsning.</p> <p>4. Inbjudande läsmiljö med god tillgång till böcker, texter och bilder.</p> <p>5. Samtal om texter och undervisning i lässtrategier i alla ämnen för att öka läsförståelsen och få aktiva läsare.</p> <p>6. Högläsning, samtal om böcker i olika genrer, olika texttyper, bilder och lässtrategier.</p> <p>7. Modellerande undervisning om lässtrategier.</p> <p>8. God tillgång till olika slags böcker, texter och bilder för att ge alla elever möjlighet till läsglädje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Bok anat omi ○ Genrer skönlitteratur. ○ Faktaböcker ○ Trasiaböcker ○ Läsningsi grupp och bokvisning. ○ Samverkan med klassläraren. 	<p>Skolverkets bedömningsstöd, C, Läsa och Skriva: Hötterminen</p> <p>DLS Rättstavning (oktober)</p> <p>VT nationella prov</p> <p>Finns att användas vid behov: LegiLexi digitalt prov eller papperstest augusti-september och januari. LegiLexi föreslår tre perioder/tre tester: 1 augusti-30 november, 1 december-31 mars och 1 april-31 juli. https://legilexi.org/elevtester/papperstester</p>	<p>Resultat från kartläggningarna analyseras tillsammans med speciallärare i arbetslaget. Anpassningar och åtgärder vidtas på grupp- och/eller individnivå.</p> <p>Elever som har goda resultat i kartläggningarna ska ges ledning och stimulans för fortsatt utveckling.</p>	<p>Uppföljning sker kontinuerligt under hela lågstadiet för att säkerställa att stödinsatserna stödjer eleven i sitt lärande (ansvariga är lärare och speciallärare tillsammans).</p> <p>I slutet av lågstadiet ska lärare tillsammans med speciallärare följa upp det stöd som eleven fått (maj/juni). Resultatet av uppföljningen, samt resultat av nationella proven, ska lämnas till mottagande lärare (juni).</p> <p>Enkät genomförs under VT. Handlingsplanen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet.</p>

<p>Skriva 9. Funktionell pennfattning och repetition av att forma bokstäver. 10. Skriva för hand och med digitala verktyg. 11. Modellerande undervisning i olika texttyper. 12. Bearbeta texter på olika sätt till exempel skriva, rita, dramatisera, berätta.</p> <p>Övergripande 13. En strukturerad och genomtänkt lärmiljö i alla delar: social, pedagogisk och rumslig. 14. Daglig läsning, skrivning och muntligt berättande. 15. Tillgång till digitala verktyg.</p> <p>Föräldramöte: Läs- och skrivutveckling. Betydelsen av att läsa för barnet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ta fram litteratur på olika språk utifrån behov i klassen, t. ex. andra språk. 			
--	--	--	--	--

Åk 4

Språkutvecklande arbete svensklärare	Språkutvecklande arbete ämneslärare /praktisk estetiska lärare	Bibliotekarie	Kartläggning utförs av ämneslärare i svenska	Åtgärd/insats i samarbete med speciallärare/ specialpedagog.	Utvärdering
<ul style="list-style-type: none"> • Intensivträningsperiod med fokus på läsning och skrivning vid höstterminens start. • Daglig läsning för att automatisera sin läsning och öka läskonditionen för att bli aktiva, reflekterande läsare. • Dagligt skrivande för att öka skrivkonditionen och för att alla ska bli aktiva, reflekterande skribenter. • Skriva läsligt för hand och med digitala verktyg. • Strukturerade samtal om olika slags texter för att öka läsförståelsen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Strukturerade samtal om olika slags texter för att öka läsförståelsen inom ämnet. • Använda lässtrategier för att kunna tolka och förstå olika texter och medier inom ämnet. • Använda cirkelmodellen vid produktion av text inom ämnet. • Skriva för hand och med digitala verktyg. • Aktivt arbete med ord och begrepp inom ämnet för att utveckla elevens ordförråd, förståelse och kunskap. • Olika former av samtal där eleverna 	<p>Repetera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Begreppen från f-3. • Alfabetet. • Hur hittar du en bok som passar dig? • Hur står böckerna i hyllan? <p>Nytt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vad kan du göra i biblioteket? (samverkan med lärare). • Var står böckerna i rummet? Var fortsätter K? • Vilken hylla är för dig? • Digitala böcker - Legimus. 	<p>Screeningvecka september: DLS Rättstavning 1 SOMT grupprov</p>	<p>SOMT individprov används av speciallärare för de elever som har lågt resultat i SOMT grupprovet (sept-v.43). Vid låga resultat gör speciallärare skolans läs- och skrivutredning (exempelvis ITPA-3).</p> <p>Resultat från kartläggningarna analyseras tillsammans med speciallärare i arbetslaget. Anpassningar och åtgärder vidtas på grupp- och/eller individnivå.</p> <p>Elever som har goda resultat i kartläggningsmaterialen ska ges ledning och stimulans för fortsatt utveckling.</p>	<p>Uppföljning sker kontinuerligt under hela mellanstadiet för att säkerställa att stödinsatserna stödjer eleven i sitt lärande (ansvariga är lärare och speciallärare tillsammans).</p> <p>Enkät genomförs under VT. Handlingsplanen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Undervisning i lässtrategier för att kunna tolka och förstå olika texter och medier. • Bygga upp kunskap om olika texttypers strukturer. Bearbetning av texter utifrån cirkelmodellen. • Aktivt arbete med ord och begrepp i alla ämnen för att utveckla elevens ordförråd och förståelse. • Olika former av samtal, strategier för aktivt lyssnande, resonemang och argumentation. • Muntliga presentationer och muntligt berättande • Föräldramöte: Läs- och skrivutveckling. Betydelsen av att läsa med barnet. 	<p>får resonera, motivera, beskriva och förklara kopplat till ämnet.</p>				
---	--	--	--	--	--

Åk 5

Språkutvecklande arbete svensklärare	Språkutvecklande arbete ämneslärare /praktisk estetiska lärare	Bibliotekarie	Kartläggning utförs av ämneslärare i svenska	Åtgärd/insats i samarbete med speciallärare/ specialpedagog.	Utvärdering
<ol style="list-style-type: none"> 1. Intensivträningsperiod med fokus på läsning och skrivning vid höstterminens start. 2. Daglig läsning av varierande texter, för att utveckla läsflyt och läskondition, läsförståelse och läsintresse och bli aktiva, reflekterande läsare. 3. Dagligt skrivande för att utveckla språket i egna texter, bli aktiva, reflekterande skribenter och öka skrivkonditionen. 4. Skriva läsligt för hand och med digitala verktyg. 5. Strukturerade samtal om olika slags texter för att öka 	<ul style="list-style-type: none"> • Strukturerade samtal om olika slags texter för att öka läsförståelsen inom ämnet. • Använda lässtrategier för att kunna tolka och förstå olika texter och medier inom ämnet. • Använda cirkelmodellen vid produktion av text inom ämnet. • Skriva för hand och med digitala verktyg. • Aktivt arbete med ord och begrepp inom ämnet för att utveckla elevens ordförråd, 	<p>Repetera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vad kan du göra i biblioteket? • Förutspå och göra medvetna val. • Genremedvetenhet - vad innebär märkningen? • Faktahyllan som informationsresurs. 	<p>Screening-vecka september: DLS Rättstavning 1 DLS Läsförståelse (fyra texter) DLS Läshastighet I isbjörnens rike</p>	<p>Resultat från kartläggningarna analyseras tillsammans med speciallärare i arbetslaget. Anpassningar och åtgärder vidtas på grupp- och/eller individnivå.</p> <p>Elever som har goda resultat i kartläggningarna ska ges ledning och stimulans för fortsatt utveckling.</p>	<p>Uppföljning sker kontinuerligt under hela mellanstadiet för att säkerställa att stödinsatserna stödjer eleven i sitt lärande (ansvariga är lärare och speciallärare tillsammans).</p> <p>Enkät genomförs under VT. Handlingsplanen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet.</p>

<p>läsförståelsen.</p> <p>6. Undervisning i lässtrategier för att kunna tolka och förstå olika texter och medier.</p> <p>7. Bygga upp kunskap om olika texttypers strukturer. Bearbetning av texter utifrån cirkelmodellen.</p> <p>8. Aktivt arbete med ord och begrepp i alla ämnen för att utveckla elevens ordförråd och förståelse.</p> <p>9. Olika former av samtal, strategier för aktivt lyssnande, resonemang och argumentation.</p> <p>10. Muntliga presentationer och muntligt berättande.</p> <p>11. Föräldramöte: Läs- och skrivutveckling. Betydelsen av att läsa med barnet.</p>	<p>förståelse och kunskap.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Olika former av samtal där eleverna får resonera, motivera, beskriva och förklara kopplat till ämnet. 				
--	--	--	--	--	--

Åk 6

Språkutvecklande arbete svensklärare	Språkutvecklande arbete ämneslärare /praktisk estetiska lärare	Bibliotekarie	Kartläggning utförs av ämneslärare i svenska	Åtgärd/insats i samarbete med speciallärare	Utvärdering
<ol style="list-style-type: none"> 1. Intensivträningsperiod med fokus på läsning och skrivning vid höstterminens start. 2. Daglig läsning av varierande texter, för att utveckla läsflyt och läskondition, läsförståelse och läsintresse och bli aktiva, reflekterande läsare. 3. Dagligt skrivande för att utveckla språket i egna texter, bli aktiva, reflekterande skribenter och öka skrivkonditionen. 4. Skriva läsligt för hand och med digitala verktyg. 5. Strukturerade samtal om olika 	<ul style="list-style-type: none"> • Strukturerade samtal om olika slags texter för att öka läsförståelsen inom ämnet. • Använda lässtrategier för att kunna tolka och förstå olika texter och medier inom ämnet. • Använda cirkelmodellen vid produktion av text inom ämnet. • Skriva för hand och med digitala verktyg. • Aktivt arbete med ord och begrepp inom ämnet för att utveckla elevens ordförråd, förståelse och kunskap. 	<p>Repetera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fördjupning - förutspå och göra medvetna val. • Fördjupning – genremedvetenhet. • Fördjupning - faktahyllan som informationsresurs. 	<p>Screeningvecka september: DLS Rättstavning 2 DLS Läsastighet I isbjörnens rike</p> <p>HT och VT nationella prov</p>	<p>Resultat från kartläggningarna analyseras tillsammans med speciallärare i arbetslaget. Anpassningar och åtgärder vidtas på grupp- och/eller individnivå.</p> <p>Elever som har goda resultat i kartläggningsmaterialen ska ges ledning och stimulans för fortsatt utveckling.</p>	<p>Uppföljning sker kontinuerligt under hela mellanstadiet för att säkerställa att stödinsatserna stödjer eleven i sitt lärande (ansvariga är lärare och speciallärare tillsammans).</p> <p>I slutet av mellanstadiet ska läraren, tillsammans speciallärare, följa upp det stöd som eleven fått (maj/juni).</p> <p>Resultatet av uppföljningen, samt resultat av nationella prov, ska lämnas till mottagande högstadieskola.</p> <p>Enkät genomförs under VT. Handlingsplanen är en del av det</p>

<p>slags texter för att öka läsförståelsen.</p> <p>6. Undervisning i lässtrategier för att kunna tolka och förstå olika texter och medier.</p> <p>7. Bygga upp kunskap om olika texttypers strukturer. Bearbetning av texter på varierande sätt.</p> <p>8. Aktivt arbete med ord och begrepp i alla ämnen för att utveckla elevens ordförråd och förståelse.</p> <p>9. Olika former av samtal, strategier för aktivt lyssnande, resonemang och argumentation.</p> <p>10. Muntliga presentationer och muntligt berättande</p> <p>11. Föräldramöte: Läs- och skrivutveckling. Betydelsen av att läsa med barnet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Olika former av samtal där eleverna får resonera, motivera, beskriva och förklara kopplat till ämnet. 				<p>systematiska kvalitetsarbetet.</p>
--	---	--	--	--	---------------------------------------

Fritidshemmet

Språkutvecklande arbete (arbetslaget)	Bibliotekarie	Samverkan skola/fritids	Utvärdering
<p>Allt språkligt arbete vid fritidshemmet bör ske utifrån elevernas intresse och förutsättningar men vi som pedagoger skall skapa arenor för detta.</p> <p>1. Samtala och lyssna:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Använd miljön som den tredje pedagogen genom att erbjuda en rik språklig lärmiljö. - Skapa aktiviteter som aktivt uppmuntrar eleverna till att samtala och lyssna: - samtala om olika typer av texter, - språklekar, - ord och begrepp fångas upp och eleverna tränar på att ställa frågor, lyssna, uttrycka sina behov, känslor samt lär sig vad som är skillnad på fakta och åsikter. I de planerade aktiviteterna i verksamheten så fångar vi upp de ämnesspecifika ord vi använder. - ta tillvara de samtal och stunder som elevernas lek inbjuder till och i de olika miljöer de befinner sig i. 	<p>Samarbetar med fritidshemmets pedagoger genom att erbjuda boklådor kopplat till elevernas intressen och de teman som berörs i undervisningen.</p> <p>Biblioteket finns tillgängligt för eleverna i fritidshemmet under vissa dagar i veckan.</p>	<p>Fritidspedagoger bjuds med till utvecklingssamtal runt elever med särskilda behov. Klasslärare och fritidshemmets personal samverkar regelbundet runt gemensamma aktiviteter och elevernas nulägen (resultat från t. ex. kartläggningar)</p> <p>Gemensam planering och rutiner finns fastställda för samverkan mellan skola och fritids.</p> <p>Speciallärare/ specialpedagog träffar arbetslaget för fritids, (minst två tillfällen per termin) för att samverka kring språkutvecklande arbete.</p>	<p>Terminsavslutningarna via en enkät (hösttermin och vårtermin).</p> <p>Enkät genomförs under VT. Handlingsplanen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet.</p>

2. Läsa: "Väcka läslust"

- Regelbundna lästunder. Högläsning eller ljudböcker, samtal om böcker, texter och bilder. Möjliggör individuell läsning och läsning i grupp regelbundet under skolveckan.
- Boksamtal.
- En lärmiljö som inspirerar till lästunder och möjligheter till språkfrämjande samtal och reflektioner kring det eleverna läst/ lyssnat till.

3. Skriva:

- En lärmiljö med tillgång till bokstäver, namn/ord, bildstöd och olika skrivmaterial.
- Att skriva till en autentisk mottagare – "en autentisk mottagare ger ofta textens innehåll betydelse och mening".
- Skriva för att undersöka, förstå och tänka.
- Skriva för att uttrycka sina åsikter och tankar.
- Skriva för att minnas.
- Skriva för att berätta, informera eller efterfråga information.
- Skriva för att fantisera.

4. Drama och estetiska lärprocesser:

Fritidshemmet har helt unika möjligheter att jobba med drama och de estetiska lärprocesserna utifrån elevernas olika intressen, lust och engagemang utifrån ett språkutvecklande arbetssätt.

Åk 7

Språkutvecklande arbete svensklärare	Språkutvecklande arbete ämneslärare /praktisk estetiska lärare	Bibliotekarie	Kartläggning utförs av ämneslärare i svenska	Åtgärd/insats i samarbete med speciallärare	Utvärdering
<ul style="list-style-type: none"> • Daglig läsning av varierande texter för att stärka läsförståelse och läshastighet. • Medveten användning av läsdidaktiska metoder. • Aktivt arbete med ord och begrepp. • Textbearbetning för att utveckla egna reflektioner och åsikter. • Dagligt skrivande för att utveckla språket i olika genrer. • Använda/utgå från läroböcker. 	<ul style="list-style-type: none"> • Läsning av varierande texter för att stärka läsförståelse och läshastighet. • Medveten användning av läsdidaktiska metoder. • Aktivt arbete med ord och begrepp. • Textbearbetning för att utveckla egna reflektioner och åsikter. • Skrivande för att utveckla språket i olika genrer. • Använda/utgå från läroböcker. 	<ul style="list-style-type: none"> • Grundläggande källkritik • Läsfrämjande samarbeten mellan skolbibliotekarie och arbetslagen/ämneslagen. • Boksamtal och inspiration och boktips. 	<p>Screening-veckor september: DLS Läsförståelse 1 Diktamen 1 DLS läshastighet</p>	<p>Resultat från kartläggningarna analyseras tillsammans med speciallärare i arbetslaget. Anpassningar och åtgärder vidtas på grupp- och/eller individnivå.</p> <p>Elever som har goda resultat i kartläggningsmaterialen ska ges ledning och stimulans för fortsatt utveckling.</p>	<p>HT: överlämnande-konferens med samlad information om elevers läs- och skrivsvårigheter och resultat på NP.</p> <p>Resultaten analyseras tillsammans med speciallärare i arbetslaget. Anpassningar och åtgärder vidtas.</p> <p>Enkät genomförs under VT. Handlingsplanen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet.</p>

Åk 8

Språkutvecklande arbete svensklärare	Språkutvecklande arbete ämneslärare /praktisk estetiska lärare	Bibliotekarie	Kartläggning utförs av ansvarig ämneslärare i svenska	Åtgärd/insats i samarbete med speciallärare	Utvärdering
<ul style="list-style-type: none"> • Daglig läsning av varierande texter för att stärka läsförståelse och läshastighet. • Medveten användning av läsdidaktiska metoder. • Aktivt arbete med ord och begrepp. • Textbearbetning för att utveckla egna reflektioner och åsikter. • Dagligt skrivande för att utveckla språket i olika genrer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Läsning av varierande texter för att stärka läsförståelse och läshastighet. • Medveten användning av läsdidaktiska metoder. • Aktivt arbete med ord och begrepp. • Textbearbetning för att utveckla egna reflektioner och åsikter. • Skrivande för att utveckla språket i olika genrer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Grundläggande källkritik • Läsfrämjande samarbeten mellan skolbibliotekarie och arbetslagen/ämneslagen. • Boksamtal och inspiration och boktips. 	<p>Screening-veckor augusti-sept:</p> <p>DLS Läsförståelse 2 DLS Diktamen 2 DLS läshastighet</p>	<p>Resultat från kartläggningarna analyseras tillsammans med speciallärare i arbetslaget. Anpassningar och åtgärder vidtas på grupp- och/eller individnivå.</p> <p>Elever som har goda resultat i kartläggningsmaterialen ska ges ledning och stimulans för fortsatt utveckling.</p>	<p>Resultaten analyseras tillsammans i arbetslaget med speciallärare. Anpassningar och åtgärder vidtas.</p> <p>Enkät genomförs under VT. Handlingsplanen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet.</p>

Åk 9

Språkutvecklande arbete svensklärare	Språkutvecklande arbete ämneslärare /praktisk estetiska lärare	Bibliotekarie	Kartläggning utförs av ansvarig ämneslärare i svenska.	Åtgärd/insats i samarbete med speciallärare	Utvärdering
<ul style="list-style-type: none"> • Daglig läsning av varierande texter för att stärka läsförståelse och läshastighet. • Medveten användning av läsdidaktiska metoder. • Aktivt arbete med ord och begrepp. • Textbearbetning för att utveckla egna reflektioner och åsikter. • Dagligt skrivande för att utveckla språket i olika genrer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Läsning av varierande texter för att stärka läsförståelse och läshastighet. • Medveten användning av läsdidaktiska metoder. • Aktivt arbete med ord och begrepp. • Textbearbetning för att utveckla egna reflektioner och åsikter. • Skrivande för att utveckla språket i olika genrer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Grundläggande källkritik • Läsfremjande samarbeten mellan skolbibliotekarie och arbetslagen/ämneslagen. • Boksamtal och inspiration och boktips. 	<p>Screening-veckor augusti: DLS Läsförståelse 3 Diktamen 3</p>	<p>Resultat från kartläggningarna analyseras tillsammans med speciallärare i arbetslaget. Anpassningar och åtgärder vidtas på grupp- och/eller individnivå.</p> <p>Elever som har goda resultat i kartläggningsmaterialen ska ges ledning och stimulans för fortsatt utveckling.</p>	<p>Resultaten analyseras tillsammans i arbetslaget med speciallärare. Anpassningar och åtgärder vidtas.</p> <p>Information om elevers läs- och skrivsvårigheter lämnas till gymnasiet på överlämnandekonferens.</p> <p>Enkät genomförs under VT. Handlingsplanen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet.</p>

Gymnasieskolan

Språkutvecklande arbete Skolledning	Språkutvecklande arbete Programlag	Språkutvecklande arbete Ämneslag	Språkutvecklande arbete Klass	Bibliotek	Speciallärare/ Specialpedagog	Utvärdering
<p>Avsätta tid för planering, genomförande och uppföljning av <i>Språk-, läs- och skrivutvecklingsplanen</i> under läsåren.</p> <p>Ansvara för personalens kompetensutveckling.</p> <p>Tydliggöra digitaliseringspedagogens roll i arbetet med planen.</p>	<p>Varje programlag gör vid läsårets början en planering för arbetet med elevernas läs- och skrivutveckling utifrån programmets examensmål och ämneslagens planeringar.</p> <p>Kartläggning, genomförande, uppföljning.</p> <p>Fokus på VAD</p> <p>Mall för arbetet används vid planeringen.</p> <p>Progression över de tre årskurserna</p>	<p>Varje ämneslag gör en planering för hur man ska arbeta med elevernas läs- och skrivutveckling utifrån ämnes- och kursmålen.</p> <p>Fokus på HUR</p> <p>Progression över de tre årskurserna</p>	<p>Återkommande träffar där alla undervisande lärare i en klass träffas för att diskutera språk-, läs- och skrivutveckling i klassen. Arbetet ska vara förebyggande/främjande.</p> <p>VAD/HUR</p> <p>Ämnesövergripande arbete med språkutvecklande arbete.</p>	<p>Personal och elever ska känna till och kunna använda det skolbiblioteket erbjuder – informations-sökning, databaser och leksand.welib.se</p> <p>Samarbete med programlag och ämneslag t. ex. med temaboklådor</p> <p>Samarbete med kommunbibliotekets ungdomsavdelning.</p> <p>Läsfrämjande insatser, t. ex. genom att uppmärksamma olika aktiviteter som berör språk-, läs- och skrivutveckling.</p>	<p>Kartläggning HT åk 1 Avkodning MGA DLS 7–9 och år 1, Läshastighet version A och B DLS 7-9 och år 1, Rättstavning version A och B</p> <p>Genomgång av kompensatoriska verktyg</p> <p>Insatser på grupp- och individnivå</p> <p>Samordnar överlämnande-information</p>	<p>Läsförståelse-test i början och slutet av varje årskurs</p> <p>Enkät till eleverna</p> <p>Ämneslag och programlag följer upp i december och utvärderar i juni hur laget har arbetat med planen för språk- läs- och skrivutveckling.</p>

